

SZTE Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
ANIMALIA KUTATÓKÖZPONT

University of Szeged, ANIMALIA Research Center
Università di Szeged, Centro di Ricerca ANIMALIA
Université de Szeged, Centre de Recherches ANIMALIA
Universität Szeged, ANIMALIA Forschungszentrum
Universidad de Szeged, Centro de Investigación
ANIMALIA

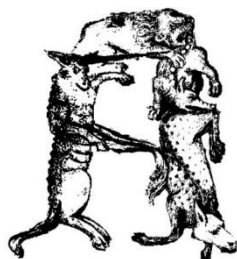
**Állatszimbolika – vizuális és verbális interakciók
az európai kultúrtörténetben**

szimpózium

Szeged, 2024. október 11–12.

PROGRAM ÉS ABSZTRAKTOK

animalia

Állatszimbolika – vizuális és verbális interakciók az európai kultúrtörténetben

PROGRAM

1. szekció, szekcióvezető: Kérchy Anna

2024. október 11., Szegedi Akadémiai Bizottság, Somogyi u. 7. 110-es terem

10:00 Megnyitó: Vígh Éva, az SZTE BTK Animalia Kutatóközpont vezetője

10:20 Brányá Krisztina: *Állatszimbólumok Sextus Placitus De Medicamentis ex Animalibus Librijében*

10:40 Vígh Éva: „A legjobb és legkedvesebb dolgok egyike...” *Kirké állatalakjainak ironikus allegóriája Giovan Battista Gelli Circéjében*

11:00 Molnár Annamária: *Egy paradox bolhadicséret margójára – Celio Calcagnini Pullicis encomionja*

11:20 vita

11:30–11:40 szünet

11:40 Újvári Edit: *Ádám/Linné nevet ad az állatoknak: Ember és állat viszonyok ikonográfiája*

12:00 Molnár Dávid: *Filefalvi Filiczki János poétikai állatkertje*

12:20 Sággy Miklós: *Állatmotívumok, állatszimbólumok a kortárs magyar filmben*

12:40 Hódosy Annamária: *Gaia érintése*

13:00 vita

13:10 –14:00 ebédszünet

2. szekció, szekcióvezető: Vígh Éva

2024. október 11., Szegedi Akadémiai Bizottság, Somogyi u. 7. 110-es terem

14:00 Kérchy Anna: *Emberélet, kutyasors: a társállat mint szemtanú Virginia Woolf, El Kazovszkij és Oleg Kulik auto/biografikcionális műveiben*

14:20 Fogarasi György: *Fabula és rasszizmus: Wass Albert patkányai*

14:40 Bálint Emma: *Mesebeli állatok Emily Carroll képregényeiben*

15:00 Dávid Kinga: „...úgy látszott, mintha lassan-lassan átfolyt volna az állatba” - A kecskearcú *Lucania Carlo Levi* Krisztus megállt Ebolinál című regényében

15:20 vita

15:30 szünet

15:40 Czeglédi Lili: *A hiábavalóság súlya. A farkasszimbólum olvasatai egy Krasznahorkai-elbeszélés tükrében*

16:00 Borbíró Aletta: *Mese a fajzatokról: Fabulák az Irha és bőrben*

16:20 Kelemen Zoltán: *Az állat kiszolgáltatottsága az irodalomnak*

16:40 Kovács Kincső: „Mi ez a halember-retorika?” *Animalitás Deres Kornélia* BOX című kötetében

17:00 Vita

3. szekció, szekcióvezető: Újvári Edit

2024. október 12., SZTE JGYPK, Tudástár Biológia terem (Boldogasszony sgt. 6.)

10:00 *Állati Tárlat*: az SZTE JGYPK Rajz-Művészettörténeti Tanszék állatmodellező kurzusán készült hallgatói munkák megtekintése, a projektvezető, Brzózka Marek szobrászművész tárlatvezetésével

10:40 Mojzer Anna: *Hans Mielich: Haag grófja – kettősportré gepárral*

11:00 Németh István: *Állatalakok, s ezek szimbolikája egyes németalföldi műalkotásokon*

11:20 Gesztelyi Hermina: *A hit ábrázolása – Az állatszimbolika módosulása Bethlen Kata templomi textíliáin*

11:40 Bartha-Kovács Katalin: *Gondolatok Chardin madárorgonát ábrázoló festménye ürügyén*

12:00 Brzózka Marek: *Élettér - Állattár Szeged köztéri szobrainak állatábrázolásai*

12:20 Váraljai Anna: *A szőr szemantikája – Nancy Graves és a Tevék*

12:40 Vita

13:00 A konferencia zárása

ABSZTRAKTOK

Bálint Emma PhD

SZTE BTK Angol-Amerikai Intézet

emma.balint@ieas-szeged.hu

Mesebeli állatok Emily Carroll képregényeiben

Előadásomban Emily Carroll ifjúsági horrorképregényeinek mesebeli és szörnyszerű állatait vizsgálom. A kanadai művész köteteiben könnyen fellelhetőek a klasszikus európai népmeseahagyományok ráhatásai: a *Through the Woods* (2014) című képregényalbum legfontosabb állati alakja a hírhedt gonosz farkas, a Carroll által illusztrált *Baba Yaga's Assistant* (2015) című, a vasorrú bába folytatásos történetét elbeszélő szövegben a medve elvarázsolt védelmi amulettként jelenik meg, a *When I Arrived at the Castle* (2024) című könyvben pedig a macskaarcú főszereplő rémisztő kalandját követheti nyomon az olvasó. Carroll mesebeli motívumoktól hemzsegő és a képet és szöveget művészi összefonó műveinek elemzéséhez a mesetudomány és az állatszimbolika területein megjelent kutatásokat hívom segítségül.

Kulcsszavak: képregény, mesebeli állatok, tündérmesék, intertextualitás

Bartha-Kovács Katalin PhD, Dr. habil.

SZTE BTK Francia Tanszék

kovacs@lit.u-szeged.hu

Gondolatok Chardin madárorgonát ábrázoló festménye ürügyén

Az előadás célja Jean Siméon Chardin *Madárorgona* [Serinette] című, 1751-ben készült festményének elemzése. A kép középpontjában látható elegáns hölgy a térdén tartott mechanikus szerkezetű zenegép, az úgynevezett madárorgona segítségével a korszakban kedvelt dallamok éneklésére „tanítja” a kalitkába zárt kanárit. A kép elemzése során az alábbi kérdésekre keresünk választ: mit jelképez a festményen az apró, alig észrevehető énekesmadár? Hogyan értelmezhető a szerepe egyfelől az ember és az állat kapcsolata, másfelől a 18. századi művészeti utánzáselméletek szempontjából?

Kulcsszavak: Chardin, madárorgona, kanári, művészeti utánzáselméletek

Borbíró Aletta

borbiraletta@gmail.com

SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

Mese a fajokról: Fabulák az Irha és bőrben

Moskát Anita *Irha és bőr* című regénye állat-ember hibridekről szól: a történet szerint az állatok bebábozódnak, az átalakulás után az animális és humán jegyek keverednek a testükön. A regény eseményeit blogbejegyzések tarkítják, amelyek címében többnyire szerepel a „mese” kifejezés, így kapcsolatot teremtenek a fabulák hagyományával. Előadásomban az állatokról szóló tanmesék vonatkozásában értelmezem a mesebetéteket, hangsúlyt fektetve arra, hogy az adott fajzat animalitása hogyan kerül előtérbe, illetve az egyes állattípusok milyen kulturális hagyományokat idéznek fel az elbeszélésben, hogyan rekontextualizálódnak szimbolikus jelentéseik. Bemutatom, milyen ábrázolási konvenció dominál ezekben a történetekben, és az adott írás miként dekonstruálja azt.

Kulcsszavak: állatszimbólumok, fabula, fantasztikus irodalom, hibriditás

Brányá Krisztina

SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

branya.krisztina@gmail.com

Állatszimbólumok Sextus Placitus De Medicamentis ex Animalibus Libri

Gyógyító kenőcsök, talizmánok, főzetek és egyéb szerek elkészítéséhez már az ókorban használtak különböző állatokból származó alapanyagokat. Az állatszimbolika ennek értelmében behatással lehetett arra, hogy mely állatot milyen betegségek elmúasztásához használták. Előadásom egy negyedik századi szerző Sextus Placitus *De Medicamentis ex Animalibus Libri* című munkáját veszi alapul. Célom bemutatni, hogy az alapjában recepteket tartalmazó szöveget az egyes állatokhoz kapcsolódó szimbolika befolyásolhatta-e és ha igen, akkor a befolyás milyen mértéket öltött.

Kulcsszavak: Sextus Placitus, szimbólumok, gyógyszerek, emlősállatok, madarak

Brzózka Marek DLA

SZTE JGYPK Művészeti Intézet, Rajz-Művészettörténeti Tanszék

brzozka.marek@szte.hu

Élettér - Állattár Szeged köztéri szobrainak állatábrázolásai

A művészi igényű megjelenítés első modelljei a természet és a teremtett világ élő formái, élőlényei lehettek, amint azt a prehisztorikus leletek bizonyítják. Az állatok illusztrációját meghaladva olyan kifejezési és absztrakciós lehetőséget talált a mindenkor ember a természetben, mely minden művészeti korban kiemelt jelentőséggel mutatható ki. Ez a megjelenítés jelentős múltra tekint vissza már a szobrászati alkotások körében is, melynek speciális területe a köztéri szobrászat. A szobor nemcsak a térrel kötött kapcsolatban hoz létre új üzenetet, de a közösség kollektív tudását is megidézi, a puszta látványon túl másodlagos jelentésértelmezésre is épít.

Szeged köztéri szobrászata is gazdag területet nyújt erre a vizsgálatra. Az ilyen rendszerű műelemzések nem csak az ikonográfia és az ikonológia szempontjából lehetnek sokatmondók, de az évtizedek, évszázadok távlatából azt is fémjelzik, hogy milyen a jelentésbeli viszony, a narratíva ember és állat között. Előadásomban és vizsgálatomban arra keresem a választ, hogy milyen kapcsolatok találhatók a szobrászat és a kultúrtörténeti eredményeinek találkozásában.

Kulcsszavak: köztéri szobrászat, állatfigurák, jelentés, narratíva

Czeglédi Lili

SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

liliczegledi@gmail.com

A hiábavalóság súlya. A farkasszimbólum olvasatai egy Krasznahorkai-elbeszélés tükrében

A farkas gonosztevő alakját számos irodalmi alkotás őrzi, azonban mégsem egydimenziós karakter: negatív jelentéseiben is árnyalt. A méltósághoz kapcsolódó figura az ókortól kezdve él a profánabb szövegekben és olvasatokban is. Az előadás középpontjában Krasznahorkai László *Az utolsó farkas* (2009) című egymondatos műve áll. Megvizsgáljuk egyfelől azt, hogy e posztmodern alkotás milyen lehetőségeket tart fenn az állati és emberi méltóság értelmezéséről, másfelől pedig, hogy a narratívában hangsúlyos *hiábavalóság* és *megvetés* fogalom páros –

amely a nyelvhez kapcsolódva a farkas alakjában is kifejezésre jut – milyen más irodalmi művekkel lépteti párbeszédbe az elbeszélést.

Kulcsszavak: farkas, beszéd, dignitás, metamorfózis

Dávid Kinga PhD

SZTE BTK Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

kinga.david@gmail.com

„...úgy látszott, mintha lassan-lassan átfolyt volna az állatba” – A kecskearcú Lucania Carlo Levi *Krisztus megállt Ebolinál* című regényében

Carlo Levi 1935-ben érkezett politikai száműzöttként a délolasz Lucaniába, ahol a Grassanóban, majd Gaglianóban eltöltött egy év alatt megismerhette a paraszti közösség túlélésért folytatott mindennapi küzdelmeit, erkölcsi és hiedelemvilágát. Az író számára nem pusztán földrajzi *térváltásról* volt szó, hanem egy misztikus, az ősi mágia által uralta *pre-* vagy *pszeudo-humán* világba való megérkezésről is, ahol a civilizációkat elválasztó határ átlépése egyben az emberi és nem-emberi létformák közötti, kétirányú és időtlen metamorfózis tanújává avatta. A megváltatlan emberiség limbusában semmi nem az, aminek látszik: az állat és ember folyamatos egymásba lényegülése, az élet és a halál egyidejű jelenléte a természetfeletti erők ontológikus tapasztalatát kínálja. Előadásomban ezt az emberiség mitológiai hajnalából itt rekedt világot mutatom be az állatok komplex szimbolizmusának elemző-értelmező vizsgálatával.

Kulcsszavak: Carlo Levi, állatszimbolika

Fogarasi György PhD

SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

fogarasi@hung.u-szeged.hu

Fabula és rasszizmus: Wass Albert patkányai

Számtalan érv szólhatna amellet, hogy Wass Albert híres-hírhedt 1944-es *Patkányok honfoglalása* című fabuláját szükségtelen (sőt kontraproduktív is) mérlegre tenni abból a szempontból, hogy antiszemita, rasszista vagy xenofób nézeteket sugall-e. A patkány modern kori emblémája – akár a zsidóságra, akár általában az idegenekre vagy más „kártékonyak” ítélt társadalmi csoportokra használatos – eleve gyanúba kever minden efféle narratívát. S különösen jogos

lehet ez gyanú a náci propaganda kontextusában, a német megszállás alatti Magyarországon, a kolozsvári gettóban összegyűjtött zsidó lakosság deportálását követő napokban, az ekkorra erősen szélsőjobbra tolódott *Ellenzék* hasábjain, ahol az írás megjelent. Wass egyéb gyűlöletkeltő szövegeiről nem is beszélve. Ez a kulturális vagy történelmi beágyazottság ugyanakkor nem mentesíthet bennünket annak feladata alól, hogy szemügyre vegyünk, hogyan is járul hozzá maga a fabula egy súlyosan uszító ideológia terjesztéséhez. Az előadás a rasszista retorika szövegbeli működését igyekszik feltárni, egyrészt kitekintéssel a fabula politikai élű irodalmi hagyományára (Aiszóposztól a *Pancsatantrán* át Orwellig vagy Hajnóczyig), másrészt összevetésben a háború utáni magyar irodalom két közismert – Örkény István, illetve Mészöly Miklós által jegyzett – rágcslós elbeszélésével.

Kulcsszavak: patkány embléma, fabula, Wass Albert, rasszista retorika

Gesztelyi Hermina PhD

DE, Komplex Művészeti- és Egészségnevelési Tanszék

hermina.gesztelyi@gmail.com

A hit ábrázolása – Az állatszimbolika módosulása Bethlen Kata templomi textíliáin

A templomi adományok esetében az egyházi szimbólumrendszer erőteljesen segíti az értelmezést, ám az adott gyülekezeti kontextus tovább árnyalhatja a textíliák interpretációs lehetőségeit. Előadásomban Bethlen Kata templomi textíliáinak mintavilágát mutatom be, illetve azt a kontextust tárom fel, amelybe bekerülve a rájuk hímzett figurák nemcsak a jól ismert keresztyén szimbolika felől értelmezhetők, hanem sajátos felekezeti jelentést kaptak. A tárgyi emlékek, a rájuk vonatkozó források és művészettörténeti eredmények mellett érdemes bevonnai az irodalomtudományos megközelítést, a patrónához kötődő írott korpuszt is, párbeszédbe léptetve a textileket és a textusokat, árnyalva az eddigi ismereteinket.

Kulcsszavak: textília, templomi adomány, Bethlen Kata, hímzés, Fogaras, Olthévíz

Hódosy Annamária PhD

SZTE BTK Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszék

hodosy.annamaria@gmail.com

Gaia érintése

A Monsterverse Godzilla korábbi filmes történeteit gondolja újra úgy, hogy King Kong történetét is összefűzi az óriásgyíkével. Az új film franchise a narratívát a 21. századi kulturális és geofizikai környezetnek megfelelően változtatja meg, ami többek közt azt jelenti, hogy a gigantikus állatok okozta pusztítás hol egyértelműen, hol áttételesebben a klímaváltozás okozta problémákkal kerül összefüggésbe. Az új franchise a régivel szemben a természethez való viszonyunk megváltoztatását sürgeti, amelyhez számos ökokritikus szerint a természet „újraravázosítása” is hozzájárulhat, ezt pedig a mitologikus nyelv mellett számtalan retorikai eszköz elősegítheti. A természet elevenségének és ágenciájának hangsúlyozása mellett (amit már maga a szörnytematika is érzékeltet) a varázs létrehozását szolgálja az óriásállatok és az ember közti Érintés egy olyan ikonikus jelenete is, amely már számtalan filmben előkerült hasonló jelentéssel – ezt fogja bemutatni az előadás.

Kulcsszavak: Godzilla filmek, Monsterverse, ökokritika

Kelemen Zoltán PhD

SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

milarepakz@gmail.com

Az állat kiszolgáltatottsága az irodalomnak

Az előadás rövid áttekintést szándékozik adni arról a jelenségről, hogy jóllehet a 20. századtól a művészek egyre kevésbé eszközként, szimbólumként, mitikus metaforaként használták és használták fel, illetve ki az állatokat, s gyakrabban próbálták megérteni, vagy legalábbis megértően láttatni őket, a nyelv használata által, a stilizálás egyedien humán, esztétikai jellege miatt az állat továbbra is, mint kiszolgáltatott, külső, alapjában nem megragadható jelenik meg az alkotásokban. A *mi*, illetve a *te* és az *én* kategóriái helyett többnyire továbbra is a *más*, az az definícióját alkalmazzák az alkotások. A vizsgálat így annak a kérdésnek a megválaszolására irányul, hogy ez mennyiben megoldható, illetve kivédhető helyzet, probléma jelenség. Az elemzés olyan szerzők állatokkal kapcsolatos műveit használja fel, mint például Mészöly Miklós, Georg Trakl vagy Murányi

Sándor Olivér. Érinti az ökofilozófia területét is (Luc Ferry: *Új rend: az ökológia*), de középpontjában tárgy, növény, állat és ember viszonyának már Dante nyelvemléettel foglalkozó írásaiban meglévő, később Goethe vagy Hölderlin munkásságában felbukkanó, elsősorban nyelvi, művészetelméleti problémája áll, ehhez olyan gondolkodók ideillő műveit használva fel, mint Martin Heidegger vagy Jacques Derrida.

Kulcsszavak: ökofilozófia, nyelvi kategóriák, állat megnevezések

Kérchy Anna DSc

SZTE BTK Angol-Amerikai Intézet

akerchy@ieas-szeged.hu

Emberélet, kutyasors: a társállat mint szemtanú Virginia Woolf, El Kazovszkij és Oleg Kulik auto/biografikcionális műveiben

Virginia Woolf *Flush* című kisregénye különös, kettős fiktív életrajz: a viktoriánus angol költőnő Elizabeth Barrett Browning életének legdrámaibb, szenvedéssel s szenvedéllyel teli időszakát kutyaperspektívából eleveníti fel, a híres irodalmi előd cocker spánieljenek szemszögéből elbeszélve az eseményeket. A Barrett Browning levelei és versei nyomán rekonstruált ember-állat viszony különleges kapcsolat, „közös magány” („alone together”), melynek impresszionisztikus feltárása során Woolf párhuzamot von a mezőn vágató kutya és az atyai zsarnokságot elutasító értelmiségi nő szabadságvágya között. Az eredetileg viccnek szánt és a sokáig méltatlanul mellőzött szöveg társadalomkritikai éllel bír; felhívja a figyelmet a szexista, koloniális, osztály-alapú vagy fajista kirekesztés tarthatatlanságára. Kognitív narratológiai aspektusból izgalmas, hogy az asszociatív, racionalizálatlan, érzékszervi megtapasztalásokban gazdag, modernista tudatfolyamáramlásos elbeszélő stratégia (*stream of consciousness*) egy kutyával társítva kikezdi az automatizált antropocentrizmusunkat, a poszthumanista filozófiát megelőlegezve azt sugallja, hogy az alanyiség talapzataként tételezett kommunikációkészség és önreflektivitás nem csupán humán privilégium, miközben ugyanakkor meta-szinten az életírás lehetetlenségére, az arcképprombolás szükségyszerűségére is rámutat. A kutya az önmagaság kimondhatatlan, elbeszélhetetlen s így kényszeresen újránarrált aspektusát testesíti meg El Kazovszkij művészetében is. A festményein vissza-visszatérő kutyafigura egyszerre a lélek szimbóluma, a vágyaktól nyüsztítő hús megtestesítője

és a testi-lelki terheket hordozó, keretbe zárhatatlan, lázadó én vadállati alteregója. Oleg Kulik performanszaiban a kutyalét, a kutyává válás színrevitele radikális társadalom-kritikai küldetést tölt be, az ideológia által lánkra vert szubjektum alárendeltség élményét jeleníti meg. Előadásom az ember-kutya kontaktus harawayi értelemben vett „szimpoétikus” „ontológiai koreográfiáit” igyekszik feltérképezni arra keresve a választ, hogy a humán szubjektumkonstrukcióra összpontosító auto/biografikus szövegek mennyire képesek meghaladni az emberi kivételesség prekonceptióját, s mennyi teret engednek a szövegben maga a „kutyaság” megtapasztalásának.

Kulcsszavak: kutya motívum, kognitív narratológia, antropocentrizmus kritika, Virginia Woolf, El Kazovszkij

Kovács Kincső

Debreceni Egyetem

földrajztanár-magyartanár szakos hallgató

kovacskincso2002@gmail.com

„Mi ez a halember-retorika?” *Animalitás Deres Kornélia BOX című kötetében*

Deres Kornélia *BOX* című kötetének tematikáját és retorikai-poétikai teljesítményét az animalitás performatív alakzatai határozzák meg. Kutatásomban a *BOX* motívumkészletét, valamint a versbeszélő és más alakok mutációját vizsgálom a generációs traumák adaptálása szempontjából. Motívumok közül fókuszba helyezem a vízlények, a majom és a medve tanulmányozását. Munkám alapjául két állatszimbólumtárat és a Cary Wolfie-féle faji hálót alkalmazom, illetve az evolúció-elmélet mellett nietsche bizonyos elgondolásait is figyelembe veszem az *animalitas* és a *humanitas* entitásbeli megkülönböztetésében.

Kulcsszavak: transzformativitás, ontológiai háló, prosopopeia, aposztrófé, transzgenerációs líra

Mojzer Anna

klobusitzky@gmail.com

Hans Mielich: Haag grófja– kettősportré gepárdal

Balul végződött itáliai házasságát követően, miután anyósa sikertelenül próbálta megmérgezni idős és komor vejét, László gróf az együttlérző sógor ajándékával,

egy gepárdal tért haza Bajorországba. A házimacskáktól az oroszlanokig, a várakban, kikötőkben és városok főterein bőséggel tartottak egyedeket, sőt egész falkákat is a középkor idején. Beltéri, bizalmas barátként való ábrázolásuk mindazonáltal meghökkentő. Vagy talán mégsem? Arról, hogy mit tudtak ezekről az állatokról és milyen viszonyban voltak velük gondozóik, tulajdonosaik, Haag grófja portréjánál kevés pontosabb ábrázolás maradt fenn; mai elképzeléseinktől némileg eltérő kép kerekedik ki a leltárakból, az elszámolásokból és a krónikák elejtett megjegyzéseiből.

Kulcsszavak: nagymacska, középkori menaszériák, kastélyberendezések, állatábrázolás, portréfestészet

Molnár Annamária PhD

HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz Osztály

molnar.annamari.91@gmail.com

Egy paradox bolhadicséret margójára – Celio Calcagnini Pullicis encomionja

Celio Calcagnini (1479–1541) ferrarai humanista egyike volt azoknak, akik 1517-ben Ippolito d’Este egri püspök kíséretének tagjaként a Magyar Királyságba érkeztek. Calcagnini az itt töltött másfél év alatt diplomáciai megbízatásai mellett szerteágazó irodalmi tevékenységet is folytatott. Ez idő alatt született a *Pullicis encomion*, vagyis *A bolha dicsérete* című paradox enkómionja is, amelyet Szalkai László akkori váci püspöknek ajánlott.

Előadásomban egyfelől bemutatom Calcagnini bolhainterpretációját, másfelől felvázolom a mű legfontosabb, az antikvitas irodalmáig visszavezethető műfajttörténeti sajátosságait, előképeit és jelentőségét, kitérve a téma néhány humanista feldolgozására is. Továbbá kontextualizálom Calcagnini enkómionját a szerző komolyabb hangvételő, morális munkákat is igen nagy számban tartalmazó, műfajilag sokszínű életművében.

Kulcsszavak: Celio Calcagnini, *Pullicis encomion*, paradox enkómion, humanizmus

Molnár Dávid PhD

Tokaj-Hegyalja Egyetem, Comenius Intézet

mollnardavid@gmail.com

Filefalvi Filiczki János poétikai állatkertje

A koszorús költő Filefalvi Filiczki János (1583/85–1622) fő műve alkalmi költeményeinek bázeli gyűjteménye. A késő humanista alkalmi költészet egyik legfőbb jellegzetessége, hogy szigorú formai keretek között próbál a humanista hagyományba egyszerre kényszerűen beleragadva, mégis onnan ki-kikacsintva elismerést aratni a vers címzettjétől, vagy inkább címzettjének intellektuális körétől. E hermeneutikai játékban a formabontás bűnös dilettantizmusnak számít. Viszont a jól vagy alig ismert antik toposzok más és más kontextusba való újrendezésével, vagy csupán e toposzok iskolásan tökéletes formába kényszerítésével a tudós költő kivívhatja szaktekintélyét. Előadásomban Filiczki költői állatkertjének verses ketrezeit, akváriumait és madárházát szeretném bemutatni.

Kulcsszavak: humanizmus, neolatin költészet, alkalmi költészet, irodalom, állatkert

Németh István PhD

Károli Gáspár Református Egyetem, Néderlandisztika Tanszék

stvnemeth@yahoo.co.uk

Ne csináljunk majmot magunkból! Állatszimbolika a németalföldi művészetben

Különféle állatokkal, így többek között majmokkal, kutyákkal, macskákkal vagy éppen baglyokkal gyakran találkozhatunk 16-17. századi holland és flamand festményeken, illetve grafikákon. Ezen műalkotások egy része ráadásul valamilyen ismert szólás vagy közmondás ábrázolásának tekinthető, vagy legalábbis kapcsolatba hozható ezekkel, s ebből adódóan, a képeken szereplő állatok nemritkán a megszokottól igencsak eltérő, speciális jelentéstartalom hordozóivá is válhatnak. A németalföldi képzőművészetben különösen népszerűnek számító Öt érzék-sorozatok egyes lapjain, az adott érzéket szimbolizáló nőalak mellett (különösen a korai, 1600 előtti ábrázolásokon) rendszerint egy-egy állatalakot is felfedezhetünk. Ugyanezek az állatalakok más képi-, illetve tematikai összefüggésben egész más jelentést is hordozhatnak.

Majmokkal szintén igen gyakran találkozhatunk képzőművészeti ábrázolásokon különféle tematikai összefüggésben, de milyen szerepe, illetve jelentése lehet a láncra kötött majomnak?

Kulcsszavak: majom, közmondások, németalföldi festészet

Sághy Miklós PhD, Dr. habil.

SZTE BTK Vizuális Kultúra és Irodalomelmélet Tanszék

saghy.miklos@gmail.com

Állatmotívumok, állatszimbólumok a kortárs magyar filmben

Előadásomban négy kortárs magyar filmet vizsgálok, melyekben meghatározó az állatok szerepe. Mundruczó Kornél *Fehér Isten* (2014) című filmjében a főszereplővé váló kutyák elsősorban az elnyomott, megalázott embercsoportok – részben a kizsákmányolt természet – allegorikus helyettesítőivé válnak. Enyedi Ildikó *Testről és lélekről* (2017) alkotásában az álombeli szarvasok a vágóhídon lemészárolt marhákkal állnak szöges ellentétben, s jelölik egyúttal a lélek és a test régióit. Ezeknél a nyilvánvaló eseteknél áttételesebb módon jelennek meg Pálfi György *Hukkle* (2002) című filmjében az állatok: sokszor ugyanis az ő nézőpontjukból látjuk a színre vitt emberi életek eseményeit. Mundruczó Kornél *Szép napok* (2002) című filmjében pedig az állat–ember rokonítás úgy jelenik meg, hogy utóbbiak olyan ösztönösen, agresszíven viselkednek, mint az előbbieket, vagyis az állatok. Röviden: e négy film alapján igyekszem azt vizsgálni, hogy a kortárs magyar filmben milyen céllal, milyen módon jelennek meg az állatok.

Kulcsszavak: kortárs magyar film, Mundruczó Kornél, Pálfi György, Enyedi Ildikó

Újvári Edit PhD, Dr. habil.

SZTE JGYPK Művelődéstudományi Tanszék

ujvari.edit@szte.hu

Ádám/Linné nevet ad az állatoknak: Ember és állat viszonyok ikonográfiája

A modern biológiai rendszertan meghatározó műve Carl von Linné *Systema Naturae* című műve, melynek 1760-ban megjelent kiadásának címlapja áll az előadás/tanulmány központjában. A borító grafikai rajza ugyanis Linnét ábrázolja, amint megnevezi és feljegyzi a körülötte seregülő tucatnyi állat és növényfajt. Az ikonográfiai hagyomány alapján egyértelműen beazonosítható a középkori

„Ádám nevet ad az állatoknak” képtípus, amely magában foglalja az Orpheusz zenéjét hallgató állatsereglet ókori ikonográfiai témáját is. Ezen felül a grafika középpontjában további érdekes antik elem fedezhető fel: az Epheszoszi Artemisz állatmotívumokkal borított kultuszszobrának rajzolata. Az ikonográfiai, formai összefüggések elemzésén túl felvethető a kompozíciókban rejlő állat és ember viszonyok 18. századi értelmezésének kérdése, a biblikus tradíciók meghatározó öröksége és az új szemléletmód sajátos összjátéka.

Kulcsszavak: Linné rendszertana, ikonográfia, ember és állat viszony

Váraljai Anna PhD

SZTE BTK Filozófia Tanszék

varaljaianna@gmail.com

A szőr szemantikája–Nancy Graves és a Tevék

Nancy Graves (1939–1995) egy interdiszciplináris szemléletű amerikai művész volt, aki számtalan művészeti ágban alkotott, és munkái a tudomány/művészet határzónáját feszegették. A Whitney Museum of Art történetében – 1969-es egyéni kiállításával – ő volt az ötödik női kiállító. A hatvanas évek végén jelentek meg témái között az állatot, állati csontot/csontvázat imitáló installációk. Favázra – több hónapnyi munkával – felrakosgatott zsákvászon, kecskebőr, viasz és olajfesték az alapja egyik legismertebb munkájának, a *Tevének* (1969). Alkotó képzelet és mérnöki struktúra, tudomány/művészet határmezsgyéjének tapogatása, az *arte povera*, a feminista művészet és a minimal art együttes jelenléte, a zoológia és paleontológia kortárs művészetbe való bekapcsolása teszi alaposabb értelmezésre érdemessé Nancy Graves művét. Előadásomban – Graves művészettörténeti helyét is keresve – igyekszem feltárni azokat a szemantikai rétegeket, melyek Teve című installációjában megjelennek, bevonva elemzésembé olyan kevésbé ismert alkotásait, mint a hetvenes években készített fossziliák és csontszobrok.

Kulcsszavak: kortárs művészet, installáció, művészettörténet, feminista művészet

Vígh Éva DSc

SZTE BTK Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

eva.vigh@libero.it

**„A legjobb és legkedvesebb dolgok egyike...” Kirké állatalakjainak
ironikus allegóriája Giovan Battista Gelli Circéjében**

Az antik hagyományt követő átváltozásokról szóló irodalmi művek az állatokra helyezik a hangsúlyt a reneszánsz korban jellemző morális, vallási és politikai érzékenység kivetítődéseként. Az előadás a varázslónő Kirké – a homéroszi eposztól kezdve az antik irodalomban való megjelenését szem előtt tartó – reneszánsz kori feltűnésével foglalkozik az általa átváltoztatott állatokat állítva előtérbe. A varázslónő által állattá változtatott emberek morális elmékedéseit illusztrálja Giovan Battista Gelli is, a reneszánsz kori itáliai paradoxonirodalom egyik ékkövének tekinthető művében. Az 1549-ben közzé tett, *La Circe* (Kirké) című dialógusában, amely Plutarkhosz cinikus-sztoikus *Gryllus*-át bővíti ki és aktualizálja, tizenegy különböző állat folytat párbeszédet Ulyssesszel, s egyetlen állat, az elefánt kivételével mindegyikük – az *animalitas* és a *humanitas* ironikus összevetésével – az állati létet hozza ki győztesen.

Kulcsszavak: reneszánsz irodalom, Giovan Battista Gelli, antik állatmotívumok, Kirké

Jegyzetek

animalia

Kapcsolat: animalia.szte@gmail.com

Honlap: [ANIMALIA](#)